

ner: ein Sohn des Nakula MBh. 1, 3831. VP. 460. Bāṅ. P. 9, 22, 31. ein Sohn eines Königs der Trigarta MBh. 7, 4037. fgg. ein Sohn Khaṇḍapāṇi's (Daṇḍapāṇi's) VP. 462. MATSJA - P. in Verz. d. Oxf. H. 40, b, 22 (hier निर्मात्र). LIA. I, Anh. xxvi. ein Sohn des Ajutājus VP. 463. Bāṅ. P. 9, 22, 45. LIA. I, Anh. xxxiii. ein Weiser, der für einen Sohn Īva's gilt, Vāṅu-P. in Verz. d. Oxf. H. 52, b, 13 (निर्मात्र).

निर्म्बर (निस् + म्बर) adj. f. श्री unbekleidet, nackt MBh. 12, 7775. KATHA. 20, 112.

निर्म्बु (निस् + म्बु) adj. des Wassers sich enthaltend, nichts trinkend Bāṅ. P. 7, 3, 19.

निर्य (von 3. इ mit निस्) m. Hölle (der Ausgang aus diesem Leben) AK. 1, 2, 3, 1. H. 1359. HALĀJ. 3, 3. M. 6, 61. MBh. 1, 1825. 5671. 3, 8556. 12419. 4, 547. 12, 7175. fgg. 13, 1385. 1551. 2479. 18, 93. HARIV. 850. R. 2, 21, 28. 28, 10. 30, 18. 36, 27. 6, 81, 16. BHARTṚ. 1, 62. PRAB. 71, 6. Bāṅ. P. 1, 8, 49. 2, 6, 8. 3, 13, 49. 24, 27. 5, 1, 42. 6, 18, 24. °पत्यः 5, 26, 25. personif. ein Kind der Furcht und des Todes 4, 8, 4. — Vgl. तिर्पङ्गिर्य.

निर्यणा (wie eben) n. Ausgang RV. 10, 135, 6. Nir. 7, 24.

निर्गल (निस् + म्गल) adj. ungehemmt, ungestört AK. 3, 2, 33. H. 1466. Sch. दशाश्वमेधानाज्ज्ञे ब्राह्म्यान्स निर्गलान् MBh. 3, 16601. 7, 370. 2213. 2232. 12, 952. HARIV. 2114. VJUTP. 73. ङडिमन् RĀGA-TAR. 4, 110. तुरंगम frei einhergehend MĀLAV. 71, 1. उन्मार्ग° PĀṆĀT. ed. ORN. I, 244. सैन्य unwiderstehlich Inschr. in Journ. of the Am. Or. S. 6, 303, Cl. 17. निर्गलम् adv. ohne Zwang, frei: प्रलपता RĀGA-TAR. 3, 194.

1. निरर्थ (निस् + र्थ) m. 1) Schuden: तेनैनं सह निरर्थं गमयति TAITT. ĀR. 5, 8, 7. 4, 10, 3. — 2) Unsinn: निरर्थान्प्रवदति ते R. GORR. 2, 109, 30.

2. निरर्थ (wie eben) adj. f. श्री 1) besitzlos, arm MĀRK. 63, 5. RĀGA-TAR. 5, 80. — 2) unnütz, zwecklos: °कलक् MBh. 5, 1428. — 3) keinen vernünftigen Sinn habend, unsinnig: संज्ञा Name MĀRK. P. 26, 19. — 4) ein Consonant heisst निरर्थ (vgl. निरर्थका) seinen Zweck nicht erfüllend, wenn kein Vocal auf ihn folgt, Schol. zu VS. PRĀT. 4, 57.

निरर्थक (wie eben) 1) adj. seinen Zweck nicht erfüllend, — erreichend, unnütz, zwecklos, vergeblich AK. 3, 2, 31. 4, 33 (25 COLEBR.), 9. H. 1516. HALĀJ. 4, 89. आगता कुर्यो ह्यत्र गमिष्यति निरर्थकाः R. 5, 9, 26. प्रसादो निष्फला यस्य क्रोधश्चापि निरर्थकः MBh. 5, 1114 = 1429. 1113. 2, 1370. 4; 410. 12, 6883. fg. R. 1, 58, 22. 3, 37, 19. 39, 13. 5, 23, 37. PĀṆĀT. III, 265. HIT. Pr. 25. RĀGA-TAR. 3, 184. VET. in LA. 20, 16. Bāṅ. P. 4, 16, 19. f. निरर्थका (!) R. 2, 108, 2 (116, 3 GORR.). निरर्थकम् adv. unnütz, ohne Zweck 3, 33, 21. BHARTṚ. 2, 66. — 2) keinen vernünftigen Sinn habend, unsinnig H. 267. f. निरर्थिका MBh. 3, 42636. 12, 6737. 13, 2195. निरर्थका (!) MĀRK. P. 26, 18. 22. — 3) = निरर्थ 4. Schol. zu VS. PRĀT. 4, 114.

निरर्थकव (von निरर्थका) n. Zwecklosigkeit, Vergeblichkeit MĀRK. 90, 4.

निरर्थता (von 2. निरर्थ) f. Sinnlosigkeit MĀRK. P. 26, 16.

निर्बुद् (निस् + म्बुद्) N. einer kalten Hölle bei den Buddhisten BURN. Intr. 201.

निर्व (निस् + र्व) adj. schutzlos (nach Śiṅ.): नभोऽनुवो यन्निर्वस्य राधः प्रशस्तये मदिना रथवते RV. 1, 122, 11. Könnte der Form nach auch absol. von सा (सो) mit निर्व sein. Nach ÇKDr. und WILS. Stimmlosigkeit (नि = निस् + र्व).

निर्वकाश (निस् + र्व) adj. viell. keinen freien Platz habend: नर्वक Bāṅ. P. 5, 26, 28. qui repose sur lui-même BURN.

निर्वप्रक् (निस् + र्व) adj. ungehemmt, frei, unabhängig AK. 3, 1, 15. H. 335. HALĀJ. 2, 224. MBh. 6, 4177. HARIV. 3100. 4280. R. 5, 89, 39. HIT. II, 94. PĀṆĀT. ed. ORN. 60, 3. विजने निर्वप्रक् wo man sich frei bewegen kann MBh. 4, 436. राज्य unabhängig RĀGA-TAR. 1, 363.

निर्वत्त s. u. 3. दा mit निर्व.

निर्वति (von 3. दा mit निर्व) f. Abfertigung, Abfindung TBa. 1, 7, 4, 9. KĀTH. 11, 4. 36, 5. 7. 13.

1. निर्वद्य (निस् + र्वद्य) n. Untadelhaftigkeit; davon °वत् adj. tadellos: सूतमवस्त्रधरे रेजे जघने निर्वद्यवत् MBh. 3, 1827; vgl. INDB. 5, 11, wo निर्वद्यया gelesen wird.

2. निर्वद्य (wie eben) 1) adj. f. श्री tadellos VJUTP. 2. ÇVETĀÇV. UP. 6, 19 MBh. 13, 6736. R. 6, 99, 51. SUÇR. 1, 174, 1. Bāṅ. P. 1, 9, 21. 3, 25, 12. Vāṅu-P. in Verz. d. Oxf. H. 51, a, N. 1. Davon °त्व n. Untadelhaftigkeit Bāṅ. P. 7, 8, 1. — 2) subst. eine best.-grosse Zahl LALIT. 141.

निर्वधि (निस् + र्व) adj. grenzenlos BHARTṚ. 2, 54, v. I. Suppl. 16. RĀGA-TAR. 3, 215.

निर्वयव (निस् + र्व) adj. nicht aus Theilen bestehend, nicht theilbar VJUTP. 133. ÇAṆK. zu BRH. ĀR. UP. S. 159. Schol. zu KAP. 1, 45. Davon nom. abstr. °त्व n. Untheilbarkeit KULL. zu M. 6, 65.

निर्वराध (निस् + र्व) adj. ungehemmt Bāṅ. P. 5, 14, 31.

निर्वलम्ब (निस् + र्व) adj. der Stütze —, des Haltes entbehrend: नभसि KĀT. 1. संततिच्छेदनिर्वलम्बानां कुलानाम् ÇĀK. 91, 12.

निर्वशेष (निस् + र्व) adj. ganz, vollständig: निर्वशेषं तं मेखं बुभुजे R. 3, 16, 28. ÇAṆK. zu BRH. ĀR. UP. S. 196. MADHJAM. 3. 64. निर्वशेषेण insgesammt, vollständig HARIV. 8113. निर्वशेषतस् dass. 8321. R. 1, 71, 2 (72, 36 GORR.).

निर्वसाद (निस् + र्व) adj. f. श्री wohlgenuth Glt. 11, 1.

निर्वस्कृत (निस् + र्व) adj. viell. rein: ब्रह्मा विश्वं सृजत्पूर्वं सर्वार्दिर्निर्वस्कृतम् MBh. 12, 13201. Vgl. श्वस्कर, श्वनस्कर.

निर्वस्तार (निस् + र्व) adj. mit keiner Streu u. s. w. versehen, bloss (von der Erde): भूतले °तारे शयानाम् Bāṅ. P. 4, 26, 17.

निर्वहलिका f. Zaun, Hecke, Mauer ÇABDAM. im ÇKDr. — Vgl. श्वहलिका.

निर्विन्द N. pr. eines Berges MBh. 13, 1728. Wohl schwerlich in नि + र्° zu zerlegen, da das von DHAR. aufgeführte रविन्द Lotusblume offenbar nur eine fehlerhafte Variante für श्वविन्द ist.

निर्शन (निस् + र्वशन) adj. sich der Speise enthaltend HARIV. 2339. Nach ÇKDr. und WILS. n. Enthaltung vom Essen, Fasten.

निर्ष्ट (partic. praet. pass. von श्नृत् mit निस्) abgezehrt, ausgemergelt, entkräftet: वृषायुधो न वर्धये निर्ष्टाः RV. 1, 33, 6. कृत्येव पत्नीर्निर्ष्टोति वा कृता निर्ष्टा नात्मनश्चनेशते ÇAT. Br. 4, 4, 3, 13. 16. श्वशतं निर्ष्टं निर्मणम् 13, 4, 2, 5. महानिर्ष्ट TS. 1, 8, 9, 1. 12, 1. KĀTH. 13, 4. 9. Hiernach ist श्नृत् mit निस् zu berichtigen.

निरस nach ÇKDr. und WILS. = नीरस. निरसा f. eine best. Grasart = निःश्रेणिका RĀGAN. im ÇKDr.

निरसन (von 2. श्नृत् mit निस्) 1) adj. f. ई auswerfend, ausstossend: